

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на земеделието и храните

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА СЪСТОЯНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО (АГРАРЕН ДОКЛАД) 2023

I част (материали за раздел А на доклада)

Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол е второстепенен разпоредител с бюджетни средства към Министерство на земеделието и храните, създадена с ПМС № 203 от 10 ноември 1999 г.

Агенцията извършва дейностите, предвидени в Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни, Закона за посевния и посадъчен материал (ЗППМ), сертифицира и контролира производството на хмел и продукти от хмел в съответствие с правото на Европейския съюз (ЕС) (Регламенти 1850/2006/ЕС и 1234/2007/ЕС) и е контролен орган по чл. 115 от Закона за генетично модифицираните организми (ЗГМО).

Агенцията е национален орган по отношение прилагането на схемите за семена на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР/OECD).

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите сортове растения въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

Администрацията на Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол е организирана в една обща и една специализирана дирекции:

- Дирекция „Административно и финансово обслужване“
- Главна дирекция „Сортоизпитване, апробация и семеконтрол“

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, агенцията е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015 и по стандарта на Международната асоциация на сementesващите лаборатории (ISTA). Агенцията е оправомощена от Европейския офис за сортовете растения (ЕОСР/CPVO) да извършва експертиза от негово име за различимост, хомогенност и стабилност на нови сортове, за предоставяне на правна закрила в ЕС.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесет търговски директиви на ЕС за сектора. Предвидените в законодателството дейности бяха извършени в определените срокове и обем, както следва:

• Отчет и анализ за дейността на Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за 2022 година

Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на семената и посадъчния материал.

Актуализирани бяха подзаконови нормативни актове за семена и посадъчен материал, транспониращи директиви за изменения и допълнения на основни директиви на ЕС. Бяха подготвени и публикувани наредби за изменение и допълнение на действащи наредби, бяха разработени специализирани вътрешни нормативни документи, като методики за изпитване за различимост хомогенност и стабилност (РХС) съобразно

техническите протоколи на ЕОСР и UPOV, методики за изпитване за биологични и стопански качества (БСК).

При подготовката на промените в законодателството бяха спазени предвидените в Плана за действие срокове за хармонизиране на националното законодателство с европейското в областта на семената и посадъчния материал.

Бяха подготвени и обнародвани в ДВ следните нормативни актове:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 21 от 2007 г. за търговия на посевен материал от зърнени култури (обн., ДВ, бр. 26 от 1.4.2022 г. и бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 96 от 2006 г. за търговия на посевен материал от зеленчукови култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 98 за търговия на посевен материал от цвекло на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 99 от 2006 г. за търговия на посевен материал от фуражни култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 100 от 2006 г. за търговия на посевен материал от маслодайни и влакнодайни култури на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 41 от 3.6.2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 2013 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения във и от Официалната сортова листа на Република България (обн., ДВ, бр. 85 от 2022 г.).

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 2019 г. за условията и реда за получаване на разрешения за лица, които предлагат на пазара семена, предназначени за научни цели или селекционна дейност, и семена, предназначени за демонстративни и/или производствени опити, разрешените за целта количества в зависимост от растителните видове, опаковката и етикетването на семената (обн., ДВ, бр. 85 от 2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 13 от 2004 г. за реда за регистрация на търговци на посевен и посадъчен материал (обн., ДВ, бр. 85 от 2022 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 19 от 2004 г. за производство и търговия на посадъчен материал от зеленчукови култури (обн., ДВ, бр. 41 от 2022 г.).

Подобряване обслужването на физически и юридически лица и облекчаване достъпа до административни услуги

За да отговори на очакванията на клиентите за предоставяне на административни услуги, при спазване на най-високи професионални стандарти, агенцията е акредитирана и има реално действащи системи за качество по ISO стандарт 9001:2015, по стандарта на Международната асоциация на сестестващите лаборатории (ISTA) и от ЕОСР.

Агенцията е сертифицирана и има реално действащи системи за качество по **ISO стандарт 9001:2015**. През месец юни 2022 г. беше проведен периодичен външен одит на внедрената в агенцията система за управление на качеството от външна сертифицираща фирма. Констатациите от одита показаха, че основните дейности в агенцията се извършват в съответствие с вътрешните процедури, методики и инструкции, и с изискванията на релевантния стандарт, закони и нормативни изисквания. Резултатите от одита потвърдиха ефективността на внедрената система за управление, което гарантира, че агенцията е в състояние да постига определените цели и да спазва приложимите закони, регулаторни и договорни изисквания. Одитът завърши успешно, като сертификатите за съответствие са преиздадени с нова валидност, като продължение на настоящите сертификати.

Системата за управление на качеството по изискванията на международен стандарт **ISO 9001:2015** допринесе за:

- изграждане на стабилна основа за инициативите за устойчиво развитие на агенцията;

- усъвършенстване и подобрене проследимостта на процесите в агенцията;
- засилване вътрешния контрол при изпълнение на процесите;
- подобряване способността на агенцията да предоставя услуги, съответстващи на изискванията на гражданите и на приложимите нормативни актове;
- повишаване компетентността на служителите, а от там и ефективността при обслужване на гражданите;
- утвърждаване на ИАСАС, като добър партньор, предлагащ качествени услуги, основани на принципите на законност, достъпност, отговорност и ефективност;
- укрепване на позициите на агенцията пред други междуведомствени и международни институции и организации.
- овладяването на рисковете и използване на възможностите, което създава основата за повишаване на ефикасността на системата за управление на качеството, за постигане на по-добри резултати и предотвратяване на негативни последици.

За изучаване удовлетвореността на гражданите на достъпни места в териториалните звена и в централно управление са поставени анкетни карти. Резултатите от анкетирането подпомагат предприемането на действия за подобрене на обслужването.

С цел постигане на прозрачност в административното обслужване, агенцията публикува на интернет страницата си пълен списък на всички извършвани административни услуги и изискванията за документи, предоставяни от клиентите и по електронен път.

Администриране на държавна помощ

През 2022 г. агенцията продължи да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС.

През 2015 г. Министерството на земеделието и храните в изпълнение на Програма на правителството за стабилно развитие на Република България за периода 2014-2018 г. предостави финансова подкрепа от държавата на регистрираните земеделски стопани, при производството на семена и посадъчен материал по схема за качество за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук и посадъчен материал от лози и овощни култури, както и за семена от зеленчукови култури, чрез субсидиране на услугите за проверка на качеството по Приоритет 14.1. подкрепа за развитието на балансирано, модерно, устойчиво и адаптирано към климатичните промени земеделие. пазарно ориентирани, конкурентоспособни земеделски стопанства наред с гарантираната хранителна сигурност на населението, Цел 4: Високо ниво на защита на човешкото здраве и интересите на потребителите по отношение на храните чрез прилагането на интегриран подход на контрол по цялата хранителна верига, Мярка: Прилагане на схеми за финансова подкрепа на Сектор „Растениевъдство“.

Общият бюджет на помощта е в размер на 9 674 хил. лв. за периода от 09.03.2015 г. до 31.12.2020 г. Държавната помощ е нотифицирана и за периода 2021 – 2022 г.

Държавната помощ се предоставя по условията на Регламент (ЕС) 702/2014 от 25 юни 2014 г. относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горско стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и отмяна на Регламент (ЕС) 1857/2006 на Комисията.

Допустими за подпомагане са всички регистрирани земеделски стопани, съгласно Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители, които отговарят на определенията за малки и средни предприятия, съгласно чл.2 в Приложение I от Регламент /ЕО/ 702/2014.

Помощта се предоставя само на земеделски стопани, които отговарят на посочените по-горе изисквания и доброволно участват в Схема за качество за производство на семена и посадъчен материал. Схемата за качество поставя по-високи изисквания за качеството на произвеждания материал в сравнение с изискванията за качество в директивите на ЕС за сертификация на съответния материал.

Съгласно договори за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, сключени между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол /ИАСАС/, ДФ „Земеделие“ предоставя парични средства на ИАСАС, за заплащане на извършваните от нея услуги на земеделски стопани.

ДФ „Земеделие“ подпомага регистрираните земеделски стопани, за насърчаване производството и използването на сертифицирани (качествени) семена за зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури, чрез предоставяне на парични средства на ИАСАС и на лицата по чл. 6, чл. 7 и чл. 31, ал. 5 от ЗППМ, действащи от името и под контрола на ИАСАС за извършените от нея услуги, на земеделски стопани.

Съгласно договора между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал за 2021 г. агенцията извършва услуги на земеделските производители свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;
- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Общата стойност на предоставените услуги от Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол и лицата по чл. 6, и чл. 31, ал. 5 от Закона за посевния и посадъчен материал, действащи от името и под контрола на ИАСАС, във връзка с прилагане на схема за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, за 2022 г. е в размер на 1 150 080,00 /един милион сто и петдесет хиляди и осемдесет/ лева.

Държавната помощ е предпоставка за реализиране на значителна добавена стойност при използването на сертифицирани семена. Ползвателите на помощта са малко над 420, но положителният ефект от производство на повече и по-качествена продукция от единица площ и подобряване агроекологичността на селскостопанското производство са от полза на цялото общество.

Чрез прилагане на схемата и през 2022 година бяха облекчени земеделските производители, чрез спестяване на разходи за извършваните от агенцията услуги свързани със сертификацията на семена.

Издаване на официална сортова листа на Република България

През 2022 г. агенцията осъществяваше постоянен обмен на информация с Европейската комисия, държавите-членки и други международни институции, по отношение наименованията, вписването и отписването на сортове растения в и от официалната сортова листа на Република България и търговията с посевен и посадъчен материал.

Официална сортова листа на Република България е част от Европейските каталози за сортове от полски и зеленчукови култури, което дава възможност на сортове българска селекция да присъстват на свободния пазар на ЕС.

По Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни агенцията извършва експертиза по същество за различимост, хомогенност и стабилност на новите

сортове растения, въз основа на която Патентно ведомство издава сертификат за правна закрила.

За информация на заинтересованите лица, официалната сортова листа беше публикувана на интернет страницата на агенцията през месец януари и своевременно актуализирана, след издаване на заповеди на министъра на земеделието за признаване за вписване на нови сортове от видове земеделски растения.

През 2022 г. в официалната сортова бяха вписани 1030 сорта (при 1007 през 2021 г.) от видове земеделски растения, както следва: полски видове 563, зеленчукови видове 290, овощни видове 31, лоза 112, тютюн 14, медицински и ароматни видове 11 и 9 сорта, от видове извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС.

От тях 243 сорта са защитени на територията на страната със сертификат за правна закрила, издаден от Патентно ведомство, както следва: от полски видове 171, зеленчукови видове 46, лоза 15, тютюн 7, видове, извън обхвата на директиви 2002/53/ЕС и 2002/55/ЕС 4 сорта.

Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност (РХС), грунтов контрол (ГК), биологични и стопански качества (БСК) и предварително изпитване на нови сортове растения

През 2022 стопанска година бяха сключени 140 договора за изпитване на сортове растения с цел признаване и вписване в официалната сортова листа на Р България и Общите каталози на Европейския съюз, за получаване на правна закрила и за изпитване на сортове от видове земеделски растения за установяване на специфични стопански признаци и изисквания.

От Европейския офис за сортовете растения (ЕОСР) са заявени за изпитване 6 сорта с цел получаване на правна закрила на територията на ЕС.

Броят на заявените за изпитване за РХС сортове се е увеличава с 6,97% (от 344 на 368 броя). Сортоизпитването за БСК също бележи увеличение с 5,91% (от 203 на 215 броя). Броят на сортовете в предварителни опити е намалява с 4,67% (от 1007 на 960 броя).

Резултатите за последните две години показват тенденция за увеличаване на заявените за сортоизпитване за РХС и БСК сортове, което предполага, че търсенето на предлаганата услуга е устойчиво и се провежда в съответствие с най-добрите практики.

За 2022 реколтна година от заявените за изпитване сортове за БСК и предварително изпитване 1 080 броя са чужда селекция (при 1155 за 2021 г., намаление с 6,5%) и 60 броя – българска селекция (при 55 за 2021 г., увеличение с 9,0%). Забелязва се намаление на процентния дял на сортовете чужда селекция, за сметка на сортовете българска селекция.

През 2022 г. в опити за различимост, хомогенност и стабилност (РХС) бяха засяти/засадени и изпитани общо 858 (при 824 за 2021 г.) броя сортове, вкл. хибриди и линии, като 397 (при 344 за 2021 г.) от тях бяха по сключени договори за сортоизпитване и 461 (при 490 за 2021 г.) – подобни сортове и сравнителна колекция за доказване различимостта на заявените нови сортове. Проведени бяха 42 полски опита за РХС, 34 за грунтов контрол (ГК).

Сравнителната сортова колекция за РХС (семена, материал от вегетативно размножаващи се видове растения и официални сортоописания), поддържана от ИАСАС, наброява 7 650 (при 7 853 за 2021 г.) сорта от 82 вида култури.

С цел получаване на правна закрила на територията на страната, бяха подготвени и изпратени до Патентно ведомство 24 броя реферати, окончателни доклади и официални сортоописания.

Очакванията за следващите години са за увеличение на броя и размера на услугите по сортоизпитване, извършвани от ИАСАС. Това се дължи на одобрението на агенцията за изпитващ офис към ЕОСР, както и на работата за разширяване на включените в обхвата видове култури. През 2022 г. бяха изпитани за РХС 5 сорта слънчоглед и 1 сорт пшеница (двузърнест лемец х твърда пшеница), възложени с договор от ЕОСР.

От общия брой засяти/засадени сорта 626 бяха полски, 202 зеленчукови, 5 етеричномаслени и лекарствени, 17 овощни видове и лоза. В сравнение в предходната година се наблюдава увеличаване на броя при полските и овощните видове и лозата, а при зеленчуковите видове се отчита намаление.

По видове земеделски растения сортоизпитването за РХС беше разпределено както следва: 18 вида полски (при 19 за 2021 г.), 14 вида зеленчукови (при 12 за 2021 г.), 3 вида етеричномаслени и лекарствени, 3 вида овощни и лоза (при 4 за 2020 г.).

Изготвени бяха 226 броя окончателни доклади с официални сортоописания (при 121 за 2021 г.), които бяха представени и приети на експертни комисии.

През 2022 г. за грунтов контрол бяха получени 820 броя проби (при 913 за 2021 г.) от 35 вида земеделски култури. Одобрени бяха 812 проби.

Общият брой сортове (без сортовете стандарти), заложили в полски опити и отчетени в опити за БСК, за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа и в предварителни опити съгласно сключени договори, беше 1 140 (при 1 163 за 2021 г.).

В предварително изпитване бяха 925 сорта (при 960 за 2021 г.). В изпитване за БСК бяха 215 сорта (при 201 сорта 2 хибрида копринена пепруда за 2021 г.).

Сортовете стандарти, включени в опитите за БСК бяха 67 броя. Броят на сортовете стандарти представлява 5,88% (при 6,06% за 2021 г.) от общия брой на сортовете в полските опити. Сортовете стандарти и техният брой в опитите за БСК беше съобразен с методичните изисквания за съответните видове земеделски култури.

От изпитаните 1 140 броя сортове за БСК и предварително изпитване, 94,73% бяха чужда селекция (при 95,27% за 2021 г.), а 5,26% българска селекция (при 4,73% за 2021 г.). Съпоставено с 2021 г. се забелязва намаляване на броя на изпитаните сортове, като сортовете българска селекция се увеличават с 0,53%, за сметка на намаления брой чужда селекция.

През 2022 година броят на опитите за БСК и предварително изпитване беше 164 (при 150 за 2021 г.).

Бяха проведени заседания на 11 броя експертни комисии за обсъждане резултатите от изпитване за БСК на нови сортове, по групи култури. Бяха разгледани 21 сорта (при 26 за 2021 г.) българска селекция и 60 сорта (при 39 за 2021 г.) чужда селекция. Бяха признати за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа на Р България 67 сорта, от които 19 българска селекция.

Беше изготвен и публикуван на официалния сайт на ИАСАС бюлетин с резултати на всички признати и утвърдени със заповеди на министъра на земеделието за вписване в списък „А“ на официалната сортова листа сортове от видове растения през 2019 - 2022 година.

През 2022 г. бяха издадени общо 54 разрешения, от тях 14 броя актуализирани, съгласно чл. 39а от Закона за посевния и посадъчния материал и в съответствие с Решение на Комисията 2004/842/ЕО, с което се подпомага бизнесът по отношение производството и търговията със семена в сектор земеделие.

Поддържане на публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, по чл. 28, ал. 4 от ЗППМ

За регламентиране търговията с посевен и/или посадъчен материал, ИАСАС поддържа публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал, който позволява бързо ориентиране на потребителите и други административни звена за регистрираните лица по групи култури.

Базата данни е обществено достъпна, използва се и в работата на Държавен фонд „Земеделие“ и може да бъде видяна на следния адрес: [Публичен национален електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал](#)

През 2022 г. общият брой на издадените удостоверения за търговия беше 241 (при 195 броя през 2021 г.). От тях за първоначална регистрация бяха 133, а преиздадените - 108 броя. Бяха заличени 52 лица от регистър.

Сертифициране на посевен и посадъчен материал

Сертификацията на посевния и посадъчен материал през 2022 година се извърши съгласно изискванията на процедурите от системата за управление на качеството и „Схема за качество за производство на качествени семена и посадъчен материал“.

През годината бяха получени заявления за сертификация за 31 570 ha (при 31 732 ha за 2021 г.) семепроизводствени посеви от различни групи култури.

Общата площ на инспектираните посеви полски и зеленчукови култури от инспектори на ИАСАС беше 31 606 ha (при 31 539 ha за 2021 г.), с 0,2% повече, спрямо 2021 г.

През 2022 г. нямаше инспектирани посеви от инспектори, получили разрешение по чл. 6 от Закона за посевния и посадъчния материал.

От инспектираните видове земеделски растения (31 606 ha) най-голям дял заема групата на зърнените видове – 29 347 ha (92,9 %). За останалите видове както следва: маслодайни и влакнодайни – 1 385 ha (4,4 %), фуражни – 594 ha (1,9 %) картофи – 239 ha (0,8%), тютюн – 3 ha, цвекло – 0,6 ha и зеленчукови видове – 35 ha (0,1 %).

През 2022 г. се наблюдава увеличаване на инспектираните посеви от полски култури в сравнение с предходната 2021 г. с 0,4%.

Наблюдава се увеличение на инспектираните посеви в групата на зърнените култури от твърда пшеница, овес и ориз, а семепроизводствените посеви от царевица са намалени с 18,2%.

Полските инспекции на маслодайните и влакнодайните видове култури намаляват с 58,8 % спрямо 2021 г. Забелязва се тенденция за увеличаване семепроизводствените посеви от лен (*Linum usitatissimum* L.) – 80 ha (при 75 ha за 2021 г.).

Инспектираните посеви от фуражни култури са намалели с 30,8% спрямо 2021 година, тютюна – 17,5 % и с 4,9 % семепроизводството от картофи.

След извършване на полските инспекции бяха одобрени 31 479 ha от семепроизводствените посеви, декласирани в по-ниска категория от заявената за сертификация 119 ha, бракувани бяха 7 ha, поради по-ниски показатели от изискващите се съгласно наредбите по чл. 29, ал. 6 от ЗППМ.

За резултатите от извършените полски инспекции бяха издадени 1 937 (при 2 018 за 2021 г.) броя акта за полски инспекции.

През 2022 г. бяха отпечатани общо 249 421 броя етикети, от тях 208 721 броя в отдел „Централна лаборатория, а останалите в сектор „Северен регион по сертификация и семеконтрол“.

За целите на сертификацията бяха взети 4 362 броя проби от хомогенно заготвени партии семена. От физически лица (пробовземачи), получили разрешение от изпълнителния директор на ИАСАС по условията и реда на Наредба № 8 от 31 октомври 2016 г., бяха взети 459 броя проби.

През 2022 г. бяха инспектирани 45 ha лозови маточници, 46 ha маточни лозя и 17 ha лозови вкоренилища. Издадени бяха 697 броя акта за полска инспекция.

Окачествени бяха общо 2 620 300 броя лозов посадъчен материал, от който 603 900 броя облагородени лози, 1 621 100 броя резници за подложки и 395 300 броя резници за калемки. Окачествени бяха и 124 200 броя овощен посадъчен материал.

Извършени бяха полски инспекции на 6 ha маточни насаждения от маслодайна роза и на вкоренилище, в т.ч. 2 ha категория „предбазови“ и 3 ha категория „сертифицирани“. Сертифицирани са 500 броя посадъчен материал от маслодайна роза.

Бяха извършени и полски инспекции на 1 ha маточни насаждения от лавандула, категория „предбазови“ на Института по розата и етерично-маслените култури. Сертифицирани са 35 900 броя посадъчен материал от лавандула.

Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от трети страни

Контролната дейност е постоянна, като се извършват проверки на дейността, на оператори на пазара на семена и посадъчен материал. За разширяване обхвата на

контрола на посевния и посадъчен материал, и качеството на влаганите в производството семена от земеделски култури агенцията извършва проверки в търговски обекти и складове с посевен и посадъчен материал, проверки на производители на посадъчен материал и семепроизводители, на регистрирани търговици на едро на посевен материал.

В активните периоди на търговия с посевен и посадъчен материал системно се извършват проверки в търговската мрежа, чрез взимане на контролни проби и извършване на контролни анализи.

Агенцията осъществява предвидения в Закона за посевния и посадъчния материал контрол на лицата получили разрешение за сортоизпитатели, частните пробовземачи и частните лаборатории за посевни качества. Не са констатирани нарушения, които да повлияят съществено на резултатите от извършваните дейности.

През годината бяха извършени над 711 проверки по документи и на място. При проверките по ЗГМО не беше открито наличие на генетично модифицирани организми в конвенционалните партиди семена.

Беше осъществен ефективен контрол при заготовката и търговията със семена и посадъчен материал. При извършени проверки от инспекторите бяха взети 159 броя проби за контролен анализ. Резултатите от анализите показаха, че семената отговарят на минималните изисквания за кълняемост.

За резултатите от проверките бяха издадени контролни листове и констативни протоколи с предписания, в случаи на установени несъответствия.

Служители на ИАСАС участваха при инвентаризацията на насаждения от маслодайна роза, съгласно Заповед № РД-09-553/09.05.2022 г. на министъра на земеделието и Заповед № РД-10-42/10.05.2022 г. на изпълнителния директор на ИАСАС, в обработката на информацията и изготвянето на протоколи.

Във връзка с изискването на чл. 25, ал. 4, т. 2 на Наредба № 7 от 24 февруари 2015 г. за прилагане на мярка 10 „Агроекология и климат“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 г. бяха издадени удостоверения за вече съществуващи трайни насаждения и многогодишни култури потвърждаващи, че заявените сортове са застрашени от генетична ерозия.

Инспектори от агенцията участваха в работата на постоянно действащите експертни комисии за провеждане на обследвания (наблюдения) на площите със земеделски култури, в изпълнение на Заповед № РД 09-78/08.02.2018 г. на министъра на земеделието, храните и горите.

Във връзка с изпълнение на Заповед № РД 09-980/30.08.2022 г. на министъра на земеделието, храните и горите изпълнителният директор на ИАСАС определи със заповед длъжностни лица, които да вземат проби от растения от рода на конопа (канабис) със съдържание под 0,2 тегловни процента на тетрахидроканабинол, съгласно чл.14, ал.2 от Наредба № 1 от 12 март 2018 г. за условията и реда за издаване на разрешение за отглеждане на растения от рода на конопа (канабис), предназначени за влакно, семена за фураж и храна и семена за посев, със съдържание под 0,2 тегловни процента на тетрахидроканабинол, определено в листната маса, цветните и плодните връхчета, за търговия и контрол (Наредба № 1). Инспекторите взеха 122 броя проби от растения коноп за количествено определяне съдържанието на тетрахидроканабинол в сортове коноп, по заявления на производителите, съгласно изискванията на чл. 15 от Наредба № 1.

Съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 1850/2006 на Комисията от 14 декември 2006 година за определяне на подробни правила за сертифицирането на хмел и продукти от хмел и Наредба № 31 от 11 септември 2008 г. за сертифициране на хмел и продукти от хмел и за регистриране на договорите за доставка на хмел бяха взети проби и бяха сертифицирани 10 партиди неприготвен хмел.

През годината не са постъпвали оплаквания или възражения от клиенти и партньорски офиси, свързани с дейността на агенцията.

• Очаквани данни за 2023 година

Основните приоритети в дейността на агенцията за 2023 година са:

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;

- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал (ЗППМ) и Закона за генетично модифицирани организми;

- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;

- Разширяване и своевременно обновяване на информацията, предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

Бяха спазени предвидените в Плана за действие срокове за хармонизиране на националното законодателство с европейското на ЕС в областта на семената и посадъчния материал.

Бяха подготвени и обнародвани в ДВ следните проекти на нормативни актове:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 7 от 2013 г. за условията и реда за сортоизпитване, признаване, вписване и отписване на сортовете растения във и от Официалната сортова листа на Република България (обн., ДВ, бр. 28 от 28.03.2023 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 2010 г. за търговия на овощен посадъчен материал и овощни растения, предназначени за производство на плодове на пазара на Европейския съюз (обн., ДВ, бр. 44 от 19.5.2023 г.);

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 75 от 2006 г. за определяне на условия и списък с изисквания за здравно състояние на размножителния материал от декоративни растения (обн., ДВ, бр. 44 от 19.5.2023 г.).

Изготвена е годишна програма за одити за 2023 г. Планирано е провеждане на четири вътрешни одита и един надзорен одит от външна сертифицираща организация. Програмата е в процес на изпълнение. Одитите се провеждат с цел установяване на ефикасността и актуалността на системата за управление /СУ/, потвърждаване на съответствието ѝ с изискванията на ISO 9001:2015, ISTA стандарт и правила, изискванията на ЕОСР към сортоизпитващ офис и нормативните изисквания.

През 2023 г. агенцията продължава да администрира предоставянето на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал, по силата на сключен договор между ДФ „Земеделие“ и ИАСАС.

Целта на помощта е подпомагане на регистрираните земеделски стопани, за насърчаване производството и използването на сертифицирани (качествени) семена от зърнени, фуражни, маслодайни и влакнодайни култури, картофи, тютюн, зеленчукови култури и памук. В обхвата на помощта е включен и посадъчен материал – лозов и овощен.

Съгласно договор между ДФ „Земеделие“ и Изпълнителна агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол за предоставяне на държавна помощ за участие на земеделски стопани в схема за качество за производство на семена и посадъчен материал за 2023 г. агенцията извършва услуги на земеделските производители свързани с:

- полска инспекция на семепроизводни посеви и маточни насаждения; издаване на етикети;

- вземане на проби от партиди семена, предназначени за сертифициране;
- лабораторен анализ на проби семена по групи култури;
- извършване на последващ контрол на партиди семена;
- окачествяване на сертифициран и САС овощен и сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал.

Схемата за качество въвежда допълнителни и някои по-високи изисквания към производствения процес и крайния продукт и гарантира по-високо качество на произведените семена и посадъчен материал от следните групи култури: зърнени, фуражни, маслодайни култури, картофи, тютюн, памук, сертифициран и САС посадъчен материал от овощни култури, сертифициран и стандартен лозов посадъчен материал и сертифицирани и стандартни семена от зеленчукови култури.

Предвиденият максимален годишен бюджет на помощта за 2023 година е в размер на 1 200 000 (един милион и двеста хиляди) лева, определен след решение на Управителния съвет на ДФ „Земеделие“.

Чрез прилагане на схемата и през 2023 година ще бъдат облекчени земеделските производители, чрез спестяване на разходи за извършваните от агенцията услуги свързани със сертификацията на семена.

В срок се регистрират заявленията за сертификация на посевен и посадъчен материал от пролетни и многогодишни култури.

През 2023 г. за полска инспекция са заявени общо 31 012 ha.

От заявените семепроизводствени посеви, най-голям дял заема групата на зърнените видове – 29 066 ha (93,7 %), следвана от фуражните – 612 ha (2,0 %) маслодайните и влакнодайните – 733 ha (2,36 %) и 298 ha картофи (1 %). Заявени са и семепроизводствени посеви от тютюн – 1,4 ha, цвекло – 0,4 ha и зеленчукови култури – 18 ha.

Заявени за сертификация/одобрение са 38,1 ha лозови маточни насаждения и 7 ha маточни насаждения от медицински и ароматни растения.

През 2023 г. агенцията осъществява контрол при заготовката и търговията с посевен и посадъчен материал. Неотговарящите на минималните изисквания за кълняемост семена се спират от търговия. За резултатите от проверките се издават контролни листове и констативни протоколи.

Бяха проведени 3 заседания на експертни комисии за РХС и 11 заседания на експертни комисии за БСК за обсъждане на резултатите от изпитването на нови сортове, по групи култури и вземане на решения за вписване в списък „А“ и „Б“ на официалната сортова листа на Р България. За РХС бяха обсъдени и признати 132 сорта (с 9,1% повече), а за БСК бяха обсъдени 81 (с 24,6% повече), а признати 67 сорта.

От началото на годината не са постъпили оплаквания или възражения от клиенти и партньорски офиси, свързани с дейността на агенцията.

ИАСАС няма закъснения при въвеждането и прилагането на европейското законодателство и по тази причина не се очакват проблеми или наказателни процедури за несъответствие от страна на Европейската комисия.

II част (материали за раздел Б на доклада)

Основни цели в дейността на агенцията за 2024 година

- Осигуряване на качествени услуги за земеделските производители в областта на сортоизпитването и сертификацията на посевен и посадъчен материал;

- Ефективен контрол на пазара на семена и посадъчен материал, в съответствие с разпоредбите на Закона за посевния и посадъчния материал /ЗППМ/ и закона за генетично модифицирани организми;

- Хармонизиране на националното законодателство със законодателството на ЕС в областта на сортоизпитването и сертификацията на семената и посадъчния материал;

- Разширяване и своевременно обновяване на информацията предоставена на сайта на агенцията и облекчаване достъпа до административни услуги.

Законът за посевния и посадъчен материал и наредбите към него въвеждат в националното законодателство изискванията на единадесетте директиви на ЕС за сектора, като основните дейности на агенцията са свързани с:

- Издаване на официална сортова листа на Р България и подържане на комуникация с Европейската комисия по отношение на европейските каталози и Решение 842/2004/ЕС;

- Извършване на сортоизпитване за различимост, хомогенност и стабилност и биологични и стопански качества на нови сортове растения;

- Регистриране и поддържане на интернет страницата на ИАСАС публичен електронен регистър на лицата, които търгуват с посевен и/или посадъчен материал по чл.28, ал. 4 от ЗППМ;
- Сертифициране на посевен и посадъчен материал след изпълнени изисквания за полска инспекция и лабораторен анализ на семена;
- Контролни дейности по ЗГМО и ЗППМ, включително внос на семена и посадъчен материал от трети страни.